

Centrale vraag

Bent u bereid om vanuit de algemene reserve € 55.000 beschikbaar te stellen voor het inhuren van externe ondersteuning bij het voeren van een brede kerntakendiscussie?

Beoogd resultaat (wat)

Het resultaat van de inhuur van externe ondersteuning bij het voeren van een brede kerntakendiscussie is een gedegen, flexibel en goed onderbouwd plan:

- Waarin verschillende scenario's zijn uitgewerkt waardoor de gemeente is voorbereid op toekomstig financieel nadelige ontwikkelingen;
- Waarbij de gemeenteraad op een tijdige en prudente manier betrokken is geweest;
- Inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers hun input hebben kunnen geven op het plan en waarbij hun input waar mogelijk is meegenomen en verwerkt.

Kader

- Witboek bezuinigingsdialoog 2020-2021;
- Financiële scan provincie Utrecht 2021;
- Eerste herstelplan financiën gemeente Woudenberg 2021;
- Tweede Herstelplan financiën gemeente Woudenberg 2021;
- Dashboard financiële gezondheid;
- Begroting 2024-2027.

Argumenten

Scenario's en ontwikkelingen

Zoals aangegeven zijn er twee financiële ontwikkelingen die voor de gemeente Woudenberg potentieel (heel) nadelig kunnen uitpakken, namelijk de verdere doorvoering van de herijking van het gemeentefonds en de forse korting vanuit het Rijk vanaf 2026 (het zogenoemde "financiële ravijn"). In de kadernota 2024-2027 zijn de volgende vier mogelijke scenario's (samengevat) beschreven:

1. Het Rijk besluit om gemeenten van voldoende middelen te voorzien en de herijking van het gemeentefonds niet verder in te voeren dan de huidige € 37,50 euro per inwoner. Het structurele effect voor Woudenberg is € 0.
2. Het Rijk besluit om gemeenten van voldoende middelen te voorzien maar de herijking van het gemeentefonds wordt wel verder ingevoerd. Een verhoging naar € 115 per inwoner resulteert voor Woudenberg in een tekort van ongeveer € 1 miljoen structureel.
3. Het Rijk komt niet met aanvullende middelen en de herijking van het gemeentefonds wordt niet verder in te voeren dan de huidige € 37,50 euro per inwoner. Het nadelige structurele effect voor Woudenberg wordt geschat op € 1 miljoen.
4. Het Rijk komt niet met aanvullende middelen en de herijking van het gemeentefonds wordt wel verder ingevoerd, hetgeen een nadeel voor Woudenberg van € 115 per inwoner betekent. In dit scenario wordt het structurele tekort op € 2 miljoen geschat.

Ten aanzien van beide financiële aspecten zijn er inmiddels ontwikkelingen. Zo zijn er met betrekking tot de herijking van het gemeentefonds signalen dat de evaluatie die begin 2024 zou moeten worden afgerond, pas in 2025 klaar is. Het is daardoor de verwachting dat de besluitvorming over en de eventuele impact van de verdere doorvoering van de herijking ook opschuift. Vooruitlopend op de wijziging waardoor het gemeentefonds vanaf 2027 geïndexeerd gaat worden op basis van de ontwikkelingen van het bruto binnenlands product (bbp), heeft het Rijk voor 2026 al wel eenmalig € 1 miljard extra beschikbaar gesteld. Door deze nieuwe manier van indexeren wordt deze € 1 miljard extra vanaf 2027 structureel. Verder is de gedwongen opschalingskorting zo goed als zeker van de baan maar dit dicht slechts zo'n kwart van het financiële gat vanaf 2026 van landelijk € 3 miljard.

Verder wordt nagedacht dat het voor gemeenten wellicht incidenteel mogelijk wordt om de tussenliggende jaren met incidentele tekorten, te dekken met een bepaald bedrag vanuit de eigen reserves. Het zou dan gaan om maximaal 10% berekend over het totaal bedrag in de reserves verminderd met de risico's zoals beschreven in de risicoparagraaf.

Het voorgaande in combinatie met een demissionair kabinet waardoor er voorlopig geen financiële zekerheid voor gemeenten is, vraagt om een gedegen voorbereiding op de hiervoor beschreven scenario's. Zodat mocht één van de scenario's 2, 3 of 4 zich geheel of gedeeltelijk gaan voordoen, de gemeente kan inspelen op wat er komt.

Provincie

Het belang van deze gedegen voorbereiding ziet het college bevestigd in de brief vanuit de provincie Utrecht inzake het financiële toezicht van 2025. Daarin doet de provincie namelijk de aanbeveling om richting de volgende begroting alvast in beeld te brengen wat geen, gedeeltelijke of volledige aanvulling van het gemeentefonds vanaf 2026 voor de komende begrotingen betekent, al dan niet inclusief de verdere effectuering van de herverdeling van het gemeentefonds. Bijvoorbeeld door in de kadernota 2025-2028 in het voorjaar van 2024 deze mogelijke scenario's in beeld te brengen. In die scenario's kan dan worden aangegeven welke oplossingsrichtingen daarbij horen en binnen welk tijdspad deze (stapsgewijs) kunnen worden gerealiseerd. Daarmee zet de gemeente een eerste stap in de richting van het kunnen vaststellen van sluitende begrotingen na 2025.

Brede kerntakendiscussie

In 2020 en 2021 heeft ten aanzien van programma 1 "Samenleving" een bezuinigingsdialoog plaatsgevonden en in 2021 zijn twee Herstelplannen financieën opgesteld. Daarnaast is door de provincie Utrecht destijds een financiële scan uitgevoerd. Deze documenten bevatten naast de voorstellen die uiteindelijk geëffectueerd zijn, ook voorstellen die weloverwogen terzijde zijn gelegd. Deze documenten en de achterliggende stukken, wil het college in het kader van het voeren van een brede kerntakendiscussie niet onbenut laten. Wel zullen deze stukken, met de kennis van nu, opnieuw tegen het licht gehouden moeten worden.

Gelet op de potentieel nadelige omvang van € 2 miljoen is de kaasschaafmethode geen optie. Deze omvang vraagt om een voorbereiding met scenario's met fundamentele keuzes om zo in te kunnen spelen op de uiteindelijke financiële prognose. Het zal daarbij niet enkel gaan om taken die niet meer uitgevoerd worden maar ook om de omvang waarin taken uitgevoerd gaan worden. Zo heeft de gemeente ten aanzien van bepaalde taken een wettelijke verplichting, maar de mate waarin invulling wordt gegeven aan deze verplichting is vaak wel een keuze voor de eigen gemeente.

Dit traject vraagt om ondersteuning van een deskundige. Enerzijds vanwege de omvang van de opgave, maar ook omdat een kerntakendiscussie gaat over taken die onze eigen medewerkers uitvoeren en aan het hart gaan (incl. de arbeidspositie van medewerkers). Door dit onder leiding van externe ondersteuning te doen verwacht het college ook te kunnen leren van ervaringen van dergelijke trajecten bij andere gemeenten. Verder zijn dergelijke fundamentele keuzes politiek ook ingewikkeld, een externe blik en scherpte kan helpen om die gesprekken op een goede manier te faciliteren.

Proces

Het proces zal starten met een goede ambtelijke analyse van de huidige financiële situatie, de afgelopen jaarrekeningen, de toekomstige begroting en van de hiervoor beschreven stukken. Deze financiële analyse wordt vervolgens de basis voor eerst het college en daarna de raad om met elkaar in gesprek te gaan zodat zij een beeld hebben van de opties die er zijn en welke zaken wellicht op kortere termijn al geëffectueerd kunnen worden. Zo wil de gemeente graag kostendekkend zijn met haar leges maar blijkt dat dit in de praktijk niet het geval is. Daarmee is niet gezegd dat de leges direct verhoogd moeten worden, maar de basis moet ten aanzien van dit soort onderwerpen wel (weer) op orde komen. Dergelijke aanpassingen zouden al een eerste stap kunnen zijn die college en raad besluiten als maatregelen.

Hoewel wij veel kennis en ervaring in huis hebben, zal een externe deskundige altijd anders naar onze begroting kijken. Dit zal helpen bij het opstellen van een goede financiële analyse, hetgeen het college en de raad vervolgens de mogelijkheid biedt om meer richting te geven aan het

proces. Vanuit de vorige twee bezuinigingsdialogen neemt het college namelijk als belangrijk leerpunt mee dat een duidelijkere rol voor zowel het college als de raad essentieel is. Daarna volgt het participatieve gesprek met inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers. Hoe dit gesprek gaat plaatsvinden zal afhankelijk zijn van de inbreng van de externe ondersteuner en zal in overleg met de afdeling communicatie worden voorbereid. In Q4 volgt een raadsvoorstel waarin uw raad wordt gevraagd om kennis te nemen van het voorwerk en de financiële analyse en gevraagd wordt om in te stemmen met kaders en vormgeving van het vervolgproces.

Doorlooptijd

Het college stelt de volgende planning voor:

- Q2 en Q3 2024: ambtelijk voorwerk en opstellen financiële analyse;
- Q4 2024: bespreking in college en gemeenteraad;
- Q1 2025: participatief proces met inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers;
- Q2 2025: resultaten gelijktijdig voorleggen met de kadernota 2026-2029;
- Q3 2025: resultaten financieel verwerken in de begroting 2026-2027.

Behalve dat het nemen van iets meer tijd helpt in het voeren van een zorgvuldig proces, geeft het ook ruimte om de plannen van het nieuwe kabinet af te wachten. Als dan blijkt dat het Rijk niet met aanvullende middelen komt en/of de herijking van het gemeentefonds verder wordt doorgevoerd, kunnen de noodzakelijke keuzes gefundeerd gemaakt worden.

Risico's en kanttekeningen

Doordat het huidige kabinet demissionair is, is het niet de verwachting dat gemeenten op korte termijn duidelijkheid krijgen over hun financiële situatie op lange termijn. Hierdoor is de huidige inschatting van het nadelige effect voor Woudenberg variërend tussen € 0 en € 2 miljoen.

Verder is het bedrag waar in het onderhavige voorstel krediet voor wordt aangevraagd (€ 55.000) ook een inschatting. Hoewel het streven uiteraard is om maximaal € 55.000 uit te geven, wordt dit bedrag wel als risico beschreven gezien de omvang van dit traject en de huidige tarieven van inhuur.

Tot slot vraagt het voeren van een brede kerntakendiscussie ambtelijke ondersteuning vanuit de hele organisatie. Vanuit alle vakteams zullen medewerkers gevraagd worden om vanuit ieders expertise inhoudelijke input te leveren. Dit zal gedurende de volledige looptijd van het project aan de orde zijn waarbij vragen soms voor langere tijd uit kunnen blijven, maar waarbij op andere momenten vragen met voorrang opgepakt moeten worden (bijvoorbeeld als vanuit de raad, inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers specifieke vragen over werkzaamheden of budgetten gesteld worden die op korte termijn beantwoord moeten worden). Dit zal voor veel medewerkers boven op hun reguliere werkzaamheden komen, waardoor wij er rekening mee houden dat dit keuzes vraagt om zaken te temporiseren of tijdelijk niet te doen. Indien dit keuzes van uw raad vraagt, zullen wij hier op een later moment bij u op terugkomen.

Duurzaamheid en Inclusie

Het voeren van een brede kerntakendiscussie draagt bij aan een duurzaam en financieel gezonde situatie voor de gemeente Woudenberg op lange termijn.

Maatschappelijke participatie

Nadat de gemeenteraad in het najaar van 2024 met elkaar het gesprek heeft gevoerd en al bepaalde keuzes heeft gemaakt, worden begin 2025 inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers inhoudelijk betrokken. In samenspraak met de afdeling communicatie wordt bekeken hoe deze vorm van burgerparticipatie op een zorgvuldige manier kan plaatsvinden.

Financiële consequenties

op juistheid beoordeeld door [REDACTED]

	Voorstel	Begroot	Verschil	Gevolg budget	Naam Product
Uitgaven	€ 55.000	€ 0	€ 55.000	extra uitgaven	Kerntakendiscussie
inkomsten	€ 55.000	€ 0	€ 55.000	extra inkomsten	Dekking algemene reserve
Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	tekort op begroting	

- Bovengenoemde bedragen betreffen incidentele uitgaven.
- Bovengenoemd totaal verschil wordt aan de raad bekend gemaakt via: onderliggend raadsvoorstel.
- Het voorstel is dit te dekken uit: aanwending algemene reserve.

Toelichting

De geraamde kosten voor het inhuren van externe ondersteuning bij het voeren van een brede kerntakendiscussie worden geschat op € 55.000. Deze indicatie is als volgt opgebouwd:

Kosten inhuren externe ondersteuning	52.500	(300 uur x € 175)
Overige kosten w.o. communicatie, huur en onvoorziene kosten	2.500	
Totaal	55.000	

Voorgesteld wordt om de kosten te dekken via een eenmalige uitgave uit de algemene reserve.

Bij deze inschatting is geen rekening gehouden met de inzet van ambtelijke ondersteuning. Hoeveel ambtelijke ondersteuning nodig is, is vooraf lastig te bepalen. De omvang van deze opgave raakt immers de hele organisatie waardoor vanuit alle vakteams betrokkenheid gevraagd zal worden. Zoals beschreven onder risico's en kanttekeningen vraagt dit op enig moment mogelijk tot keuzes om zaken te temporiseren of tijdelijk niet te doen. Indien dit keuzes van uw raad vraagt, zullen wij hier op een later moment bij u op terugkomen.

Het zwaartepunt van dit project zal evenwel bij het vakteam financiën liggen. Binnen de huidige loonsom maken we formatie vrij voor de ambtelijke voorbereiding en ondersteuning van dit project en in een latere fase ten behoeve van de implementatie, coördinatie en uitvoering van de genomen besluiten.

Om toch een indicatie van de ambtelijke inzet te geven is hieronder een bandbreedte opgenomen:

	Uren Minimaal		Uren Maximaal
5 medewerkers x 100 uur	500	5 medewerkers x 150 uur	750
10 medewerkers x 50 uur	500	10 medewerkers x 75 uur	750
15 medewerkers x 35 uur	525	15 medewerkers x 50 uur	750
totaal	1.525	totaal	2.250
	= 1 fte		= 1,5 fte
Interne kosten (x € 100)	152.500	Interne kosten (x € 100)	225.000

Naar verwachting zal gedurende de looptijd en over de hele organisatie genomen, 1 tot 1,5 fte fulltime bezig zijn met dit project.

